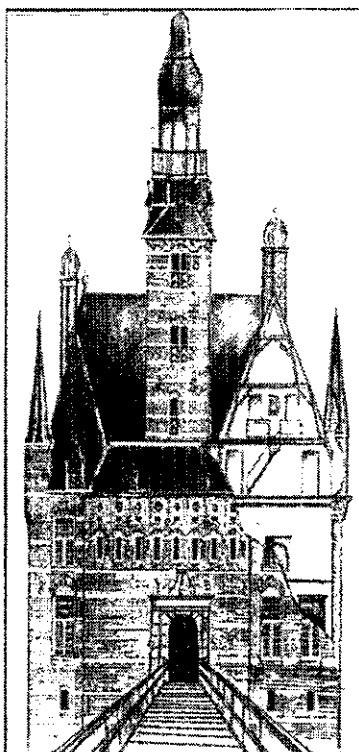

**Vrienden Museum Kasteel Wijchen
Stichting Frans Bloemen**

NIEUWSBRIEF

Nieuwsbrief jaargang 14, no 1 , maart 2006

Vrienden Museum Kasteel Wijchen Stichting Frans Bloemen

Doel: De Stichting zet zich in voor het toegankelijk maken van de beeldende kunst algemeen en de geschiedenis van Wijchen in het bijzonder

Het lidmaatschap geeft recht op:

- toezending nieuwsbrief, 4x p/j.
- gratis toegang Museum Kasteel Wijchen
- gratis bezoek lezingen / excursies

Kosten van lidmaatschap:

individueel (€ 6,00)

gezin (€ 10,00)

Voorts is er de mogelijkheid tot deelname aan werkgroepen.

De werkgroepen vallen alle onder verantwoordelijkheid van het museumbestuur.

Ledenadministratie:

secretariaat Stichting: Postbus 221, 6600 A E Wijchen

o.a. voor opgave nieuwe leden, adreswijzigingen en opzeggingen (vóór 1 december).

Postbank nr.: 81.26.978 (heeft de voorkeur)

ING-Bank nr.: 68.16.38.338

Redactie NIEUWSBRIEF

Nelly Goebertus tel.: 024 - 6413180

E-mail: nelly.goebertus@zonnet.nl

Jacques Rommens: tel.: 024 - 6422232

Mariëtte Zikking tel : 024 - 6414984

Riet van Brandenburg tel : 024 - 6417312

Redactieadres: Valendrieseweg 12

6602 GK Wijchen tel.024 - 6422232

REDACTIONEEL:

door Jacques Rommens

Hopelijk is ieder van u dit jaar met goede voornemens gestart. MKW heeft zijn eerste fototentoonstelling net over de rand van dit jubileumjaar 2006 afgesloten: Wijchen Zelfportret Oud en Nieuw'. Een voortzetting van het zelfportretproject van Jos Broekman uit 1986. Het was in één woord: indrukwekkend. Een meerwaarde kreeg ons museum ook omdat MKW nu eens in de 'breedte' ging. Speciaal door zijn themakeuze en doordat MKW totaal andere bezoekers heeft kunnen ontvangen. Hulde aan Tom Mulder en zijn achtergrondkoor. De redactie en de 'Vrienden' zijn verheugd dat deze sociologische/historische bron nog een tijdeigen vervolg zal krijgen en dat 'de hartenklop van Wijchen' later in herkenbare foto's, opnieuw getoond kan worden als 'documents humains' in MKW. De plaats waar dit cultuurgoed thuishoort. Lees verder over dit evenement de bijdrage: 'Een naam bij een beeld' van Nelly Goebertus.

Na de langdurige kou, zijn velen het goed zat; het moet nu maar eens voorjaar worden. Warm worden door de betovering van de ontluikende natuur te ervaren, van plantenknop tot bloem. En opeens zijn daar de eerste hommels in de tuin en op bermgroen verwoed aan het rondzagen. De grote koninginnen het eerst, want verschil moet er zijn. 'Het is nu eindelijk een beetje lente', hoorde ik broodkanten deze morgen menigmaal zeggen bij de bakker. Vele organismen lijken nog in winterslaap, maar het tegendeel is waar. Alles ontluikt. Alles krijgt als bij toverslag kleur, of... een bloesje op de wang.

De bonte droom van het circus wordt ook in Wijchen waar. Mooi strijklicht en ineens een warmer aanvoelend briesje. Bijna iedereen in de Lage Landen zal het voorjaar met blijdschap begroeten. Welkom tjiiftjaf. Als de ooievaars dit eens wisten. Dan zou Wijchen voor enige maanden wel eens ooievaarsdorp kunnen worden. Echter, de werkelijkheid is een beetje anders. Ooievaars zijn, als ze hier aankomen, net dronken hemelbestormers; ze zoeken... elkaar... natuurlijk, eten kevertjes, kikkers, muizen en ander klein grut, en ...kijken uit naar aantrekkelijke wagenwielen om nesten te bouwen en slaan ons mooie Wijchen en de daar klaarstaande 'wiegen' daarbij wel eens over.

Voordat u dit lentenummer induikt, daagt de redactie u uit om over de brug te komen (zie voorplaat) met een boeiend artikel, want in elk mens schuilt een Vondel. Blijf goed kijken, alles onderzoeken en vertrouw dit gerust aan het papier toe.

Divers van onderwerp zijn de boeiende bijdragen in deze nieuwsbrief. Bezoek zeker in MKW een bijzondere selectie van videoportretten van kunstenaars (1998-2005) en een ontroerend zelfportret, gemaakt door Ludmila Bessonova. Lees de openingsrede er nog eens op na, die Andree van de Kerckhove uitsprak bij de opening van deze tweede jubileumexpositie, die zo verrassend is vormgegeven door Herman Kruis en Jaques Luyten. Wim Kattenberg, voorzitter van de Vrienden van MKW, stelt ons op de hoogte van de laatste ontwikkelingen rond de stichting, waarvan de oprichtingsakte inmiddels is gepasseerd bij de notaris. Fiona neemt ons weer mee naar de 'Tuun' voor een verhaal over het palm(pasen)boompje, terwijl Cees Mulder zijn serie vervolgt met een verhaal over 'de mens'. Er zijn heel wat activiteiten te melden. Het is immers voorjaar! Let op de data en zet ze alvast in de agenda. Ik noem er een paar: de 'Open dagen van de Tuun', het symposium, het eerste, georganiseerd door MKW, maar je kunt ze allemaal vinden in de bekende rubrieken, evenals de aankondigingen van nieuwe tentoonstellingen, zoals de overzichtstentoonstelling van de 'Collectie Franssen' en de expositie van Marianne van der Heijden met o.a. ruimtelijke papierobjecten. En niet te vergeten: de 'archeologische sprokkels'. Tenslotte dit: Het is aan ons om aan dit jubileumjaar kleur en glans te geven !

Inhoud:

REDACTIONEEL
VAN DE BESTUURSTAFEL
PRIKBORD
EXPOSITIES MUSEUM
ACTIVITEITEN
DE PALM
OVER DE MENS
NAAM BIJ EEN BEELD
ARCHEOLOGISCHE SPROKKELS

Van de Bestuurstafel:

door Wim Kattenberg

Op vrijdagmiddag 3 maart 2006 j.l. was het zover, dat na bij elkaar vijf jaar heroriënteren, de Vriendenstichting van het museum officieel een nieuwe weg is ingeslagen. Om exact 14.30 tekenden de voorzitter Wim Kattenberg en de secretaris Mariëtte Zikking de bijgestelde Stichtingsakte. Toch altijd een officiële aangelegenheid met de notaris, die nog eens exact alle wijzigingen in de akte doorliep. Beiden moesten een legitimatiebewijs tonen.

Het aardige was dat de notaris vooraf wilde weten, wanneer de Stichting was opgericht en wat die beoogde. En, wie Frans Bloemen toch wel was ?

In de toelichting werd ook aan hem verteld dat we door de naam, Frans Bloemen, voor de Stichting te behouden hem daarmee blijvend bekendheid willen geven in Wijchen en daarbuiten. Want hoe dan ook, zoveel pioniers op het vlak van cultuur en cultuurhistorie heeft Wijchen niet gehad. Want wat wij van Bloemen weten is, dat het hem ook ging om de schoonheid van de cultuuruitingen uit die verteruggaande perioden.

Daarmee ben ik aangeland bij de belangrijkste wijziging in de akte : De doelstelling. Deze heeft zich verbreed in die zin, dat het niet alleen meer gaat om de cultuurhistorie van de eigen omgeving, maar ook om boven de eigen omgeving uitgaande uitingen op het vlak van de hedendaagse beeldende kunst, voor mensen toegankelijker te maken.

(art.1) De Stichting stelt zich ten doel : de pré-historie en de geschiedenis van de eigen omgeving; als ook hedendaagse beeldende kunst toegankelijker te maken.

Het bestuur van de Vriendenstichting wil hiermee naar de toekomst toe het Museum Kasteel Wijchen blijven ondersteunen. Daar is veel inzet voor nodig.

Het Bestuur hoopt mensen te kunnen blijven motiveren als vrijwilliger werkzaam te zijn in het museum. Het hoopt wat er nog aanwezig is onder particulieren aan pré-historische, historische voorwerpen en schilderijen etc, voor het museum te kunnen verwerven en het museum waar nodig financieel te ondersteunen.

Om dit alles te kunnen bereiken wil het Bestuur er alles aan doen het museum meer bekendheid te geven onder de inwoners van Wijchen

en daarbuiten. **Daar staat en valt het museum mee.** Gelukkig neemt het ledenaantal van de Vriendenstichting de laatste tijd weer toe.

Prikbord:

BIJ DE VOORPLAAT

Thema voor dit jaar "overbrugging"

MONUMENTEN

In januari II. is de heer Ton Schulte (1941) overleden, de auteur van drie boeken over

monumenten in het Land van Maas en Waal en het Rijk van Nijmegen. De Arnhemmer Ton Schulte, zelf een monument in de wereld van de Nederlandse monumentenzorg, was sinds 1970 in dienst bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, waar hij een van de productiefste schrijvers was.

In de serie *De Nederlandse Monumenten van Geschiedenis en Kunst* werden in de jaren tachtig drie lijvige boeken van zijn hand over de monumenten in de regio rond Nijmegen uitgebracht.

In 1982 en 1983 verschenen achtereenvolgens *Het Rijk van Nijmegen: westelijk gedeeltelijk* en *Het Rijk van Nijmegen: oostelijk gedeelte*. Tot het westelijk deel van het Rijk rekende Schulte de gemeenten Beuningen en Heumen alsook Wijchen, exclusief de voormalige gemeenten Batenburg en Bergharen.

De monumenten uit die laatste oud-gemeenten stonden in het in 1986 verschenen *Het Land van Maas en Waal*.

EERBETOON

J.K.Haalebosbrug in Alphen

In het Zuid-Hollandse Alphen is in december 2005 een brug vernoemd naar de Nijmeegse hoogleraar-archeoloog: prof. dr. Jan Kees Haalebos.

Het betreft de brug over het omloopkanaal dat in de Romeinse tijd 'Alphen' moest beschermen tegen indringers.

De afronding van de opgravingen op deze locatie heeft Prof. Haalebos niet meer mee kunnen maken. " Enkele uren voor zijn overlijden had hij nog juist de 'sleutel' gevonden tot de ontcijfering van een op het eerste gezicht raadselachtige tekst op een loden plaatje uit Bodegraven, dat hem door de vinder ter bestudering was toevertrouwd," zo schreef zijn opvolger Rien Polak in het, in memoriam, voor zijn voorganger. Prof. Haalebos leidde het

archeologisch onderzoek in de binnenstad van Alphen en Woerden. Dankzij zijn inspanningen kon de ligging van de castellae Albaniana en Laurum onomstotelijk worden vastgesteld.

MUSEUM KASTEEL WIJCHEN

'MKW wil graag meer ruimte en tijd'.

MKW bestaat dit jaar tien jaar. Op het verlanglijstje van de jarige staan meer ruimte en uitbreiding van de openingstijden. Bij ruimte wordt gedacht dat het eerste verdieping van het kasteel mogelijk ter beschikking komt van het huidige museum aldus onze tweehoofdige staf: Fiona Zachariasse en Eddy Colenbrander. Het museum trakteert U in de komende tijd op een aantal exposities met het thema 'overbruggen'.

Bron: De Gelderlander, 10 maart 2006

NIEUWE MOLENAAR

Jan Willem Bökkers(38 jaar) is per 2 februari ll. de nieuwe molenaar van de Wijchense molen (de Oude Molen geworden; als opvolger van Rolf Klip.

Proficiat ! Hij wil een frisse wind over de Molenbelt laten waaien.

REGIONALE MUSEA

Parels van Maas en Waal is de titel van een brochure waarin acht musea en bezoekerscentra tussen Heumen en Heerewaarden reclame gaan maken. Museum Kasteel Wijchen (MKW) hoort daar ook bij.

NEDERLANDSE MUSEA

Succesvol jaar voor grote Nederlandse musea

De dertien grootste Nederlandse musea hebben nog nooit zo goed gedraaid als in 2005.

Toppers zijn het Van Gogh Museum (1,4 miljoen bezoekers), het Anne Frankhuis (966.000 bezoekers) en het Rijksmuseum (840.000 bezoekers)

Exposities:

Deze tekst werd geschreven en voorgedragen door Andrée van de Kerckhove, in het kader van de opening van de tentoonstelling: "10 jaar Kunstenaarsportretten – Gefilmd door Ludmila Bessonova".

Beste aanwezigen,

Wie van u al eens eerder een opening in het MKW heeft bijgewoond weet dat een introductie door een of andere gastspreker kort kan zijn (– of in ieder geval: ‘mag’ zijn!). Een verbaal verhaal hoeft niet al te uitgebreid, want ...er wordt namelijk meestal ook nog een film over de tentoonstellende kunstenaar getoond. De eerste keer dat ik hier zelf een opening meemaakte viel het me op hoe bijzonder efficiënt en verrijkend het werkt om op zo’n moment een film te zien waarin een portret van de kunstenaar wordt geschetst. Een even binnen kijken in de kamer of het atelier, en in de gedachtewereld van de kunstenaar. Dit, alvorens je het werk hier in de tentoonstellingsruimte gaat bekijken.

Het vertonen van een video over de exposerende kunstenaar kunnen we hier ondertussen bijna een traditie noemen. Waar we misschien als toeschouwer gewoonlijk iets te snel aan voorbijgaan is aan de kunstenaar die zich achter de lens van die camera en die montagetafel bevindt. We zijn het anno 2006 zo gewoon om breed gedocumenteerd te worden over van alles en nog wat. Soms lijkt het alsof het allemaal pak klaar in de kast ligt. Maar in werkelijkheid vraagt het maken van een representatieve illustratie van een kunstenaar, een bijzonder inlevingsvermogen in combinatie met een nauwgezette technische deskundigheid. Ten behoeve van de realisatie van video’s die in het kader van een tentoonstelling van hedendaagse kunst in het MKW werden gerealiseerd, stond steeds *Ludmila Bessonova* achter de camera. Een documentair portret zoals Ludmilla ze produceert biedt een integraal pakket: een zicht op een kunstenaar / een visie / het werk / de context / een zicht ook op de ‘mens’.

Zoals vele kunstenaars die ondertussen alweer een ruim aantal jaren geleden met het ‘toen’ nog jonge medium video gingen experimenteren, begon ook Ludmilla met het analoge werk. Het monteren achteraf werd, in het begin niet of nauwelijks toegepast. Het scenario werd op voorhand bedacht en de shots werden ter plaatse – meestal zonder mogelijkheid voor her opname - gefilmd. Een moeilijke opgave. Een dergelijke aanpak vraagt technische precisie, een goed inschattingsvermogen en een persoonlijke visie.

De laatste jaren is het gebruik van het medium video enorm toegenomen. Het digitale tijdperk ontwikkelde zich in razendsnel tempo wat spectaculaire ontwikkelingen in de opnameapparatuur en computersoftware met zich meebracht. Het resultaat daarvan is dat veel meer speelruimte ontstaat voor degene die filmt en monteert. Het videowerk van Ludmilla evolueerde van een documentair portret

(directe momentopnames) naar complexere composities, waarbinnen stijkenmerken van zowel het portret, als van het genrestuk door elkaar heen lopen. In haar meeste recente producties stromen die twee richtingen door elkaar heen. We zien enerzijds de illustratie van een persoon – een kunstenaar. En anderzijds wordt, door de compositie en door de symbolische lading van ruimte en objecten, een stukje metafoor zichtbaar. Een metafoor waardoor ons 'méér' vertelt wordt over de geportretteerde dan datgene wat bij het zien van de gewone gang van zaken bij ons opkomt. Door het beeldverhaal wat Ludmilla componeert, ontstaat tussen ons en de geportretteerde niet enkel een overdracht aangaande de zichtbare dingen maar ook aangaande de niet te verwoorden bezieling van de kunstenaar.

In de laatste productie van Ludmilla schetst ze op een fascinerende manier een zelfportret. Daarin beschrijft ze op een gegeven moment wat ze in de contacten met mensen en met de wereld om haar heen zoekt als volgt: *"Ik ben vóór wortels, maar tegen de banden die je niet laten vliegen."*

Die wortels waar ze op zinspeelt kunnen ons niet ontgaan: de passie voor de kracht en de onmetelijkheid van de natuur en de wereld, de fascinatie voor de zeggingskracht van symbolen, een ingetogen maar zinderend verlangen, een drang naar ontwikkeling en een vleugje pathetiek, verraden zonder meer haar Siberisch temperament.

En wat dat vliegen betreft?

Volgens mij was de werkgroep beeldende kunst van het MKW tot nu toe voor Ludmilla steeds een symbolische plek waarin ze zich kon en mocht nestelen, waar ze werd uitgenodigd om uit te vliegen, en waar ze ook steeds weer, terug naar toe, kon keren. Geen terug keer naar het oude. Want ook het nest ontwikkelde en veranderde. En voor je het weet ontstaat de vraag: wie draagt wie? Wie is nest, en wie is vogel?

AvdK – maart 2006

© Andrée van de Kerckhove

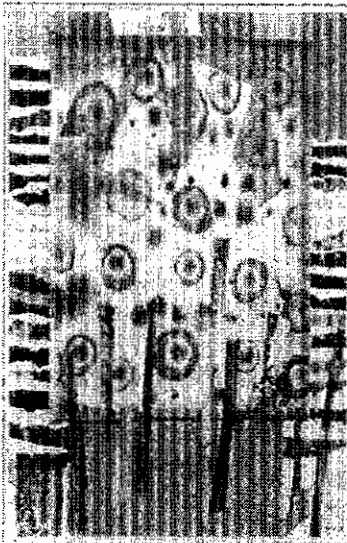
Marianne van der Heijden

Van 28 april t/m 7 juli wordt er een tentoonstelling van de collages en papierplastieken van kunstenaars Marianne van der Heijden gehouden in het Museum.

Marianne van der Heijden (1922-1998) studeerde aan de

Stadsacademie in Maastricht en de Rijksacademie voor beeldende kunsten in Amsterdam. In 1951 won zij een Prix de Rome.

Eenmaal gevestigd in Maastricht na haar studie, begon ze opdrachten te aanvaarden voor monumentale werk: graffito, glas-in-lood, wandkleden, maar vooral voor mozaïeken. Een van haar grootste opdrachten in deze techniek siert nu de aula van de Rijksuniversiteit Limburg in Maastricht.

Haar succes was zodanig dat ze begin jaren zestig geen opdrachten meer hoefde te aanvaarden, en kon ze zich op haar eigen vrije werk concentreren. In de jaren daarna maakte ze zich een aantal nieuwe technieken eigen waaronder achter glas schilderingen en etsen.

In 1987 nam ze, op uitnodiging, deel aan de workshop 'Paper Art' van de Jan van Eyck Academie in Maastricht. Ze werd door het materiaal gegrepen. In een verbluffend snel tempo ontstonden tientallen forse collages van door haar beschilderd, bespat, soms gescheurd of deels verbrand en later weer overgeschilderd papier in diverse diktes en van verschillende textuur. Ze beleefde erin, zoals ze zelf schreef, haar 'zevende dag waaraan zes dagen van werken vooraf zijn gegaan.' Tijdens weken van gedwongen stilzitten (ze had haar enkel gescheurd) maakte ze van resten kleine, driedimensionale objecten.

Het zijn deze collages en papierplasticen die in Museum Kasteel Wijchen worden tentoongesteld.

Tegelijkertijd worden een aantal van haar achter glas schilderingen tentoongesteld in het Museum voor Vlakglas- en Emaillekunst in Ravenstein als deel van een Vlakglas 2006 expositie.

Veel van het grafische werk Marianne van der Heijden is opgenomen in de collectie van het Stedelijk Museum Roermond, terwijl er ook veel van haar werk zijn weg heeft gevonden naar verschillende

kunstverzamelingen en particuliere verzamelaars. Het nagelaten oeuvre is ondergebracht in een stichting, die het werk documenteert en digitaliseert. De stichting is gevestigd in Kranenburg en is op afspraak te bezoeken op het adres: Kranenburg, Grosse Strasse 22 B, telefonisch bereikbaar onder nummer: 24 3228305 of via de website www.mariannevanderheijden.nl

Tentoonstelling 'Het dagelijks brood',

georganiseerd door de werkgroep 'De Tuun'.

Op 11 juni 2006 wordt de tentoonstelling 'Het dagelijks brood' geopend.

Ultrusting van een Romeinse bakker

Deze tentoonstelling is in het kasteel te zien, maar ook buiten in de Tuun zelf. Daar zullen verschillende oude graansoorten in het echt te bewonderen zijn.

De tentoonstelling probeert antwoord te geven op vragen als: wat is brood precies, wat is het belang van brood voor de mens en hoe is het hier eigenlijk terecht gekomen? Verder is er aandacht voor, hoe de mens in de loop der eeuwen steeds weer opnieuw geprobeerd

heeft graangewassen aan te passen aan nieuwe behoeften. Ook de sterke verwevenheid van brood met rituele aspecten komt in de tentoonstelling naar voren.

Tentoonstelling 'collectie Franssen'

Het Museum Kasteel Wijchen is eind 2005 door schenking in het bezit gekomen van de archeologische collectie van wijlen dokter Franssen. De collectie heet officieel 'Collectie P. Franssen, oud huisarts te Wijchen' en is door de familie aan het museum geschonken in overeenstemming met de wensen van dokter Franssen. Het is altijd zijn bedoeling geweest de collectie aan het Museum te schenken. Een waardevolle verrijking van en aanvulling op de eigen collectie.

Het gaat om tientallen stuks, voornamelijk Romeinse voorwerpen, maar met uitschieters naar de steentijd en de Middeleeuwen. Het zijn voorwerpen die hiaten in de bestaande collectie opvullen, en die alle van museale waarde zijn. Ze zijn afkomstig uit Wijchen en omgeving. De collectie zal binnenkort voor het eerst in zijn geheel voor het publiek te zien zijn in het opnieuw ingerichte 'Kabinet' van het Museum, voorheen het schatkamertje. De tentoonstelling blijft niet beperkt tot de vondsten, maar er zal ook ingegaan worden op de ontstaansgeschiedenis van de collectie. De datum van de officiële opening van de overzichtstentoonstelling van de collectie in het kabinet is nog niet bekend, maar vindt waarschijnlijk plaats in april. Er volgt nader bericht hierover. Deze eerste tentoonstelling blijft staan tot en met augustus. Daarna worden de stukken opgenomen in de vaste opstelling.

Aktiviteiten:

Symposium 23 april 2006

Op zondag 23 april organiseert het Museum Kasteel Wijchen een symposium onder de titel: 'Vroege Heren en Kastelen' over het Neder Rijn-Maasgebied en de gemeente Wijchen in het bijzonder gedurende de periode 1000-1350 na Chr.

De bedoeling van het symposium is om het onderzoek van dit gebied, tijdens deze periode te stimuleren. Er ontstaan ondanks de beheersing door Oost-Frankische, later Duitse keizers, verschillende graafschappen, bisdommen, maar ook kleinere bestuurlijke eenheden of heerlijkheden. Er worden op alle niveaus versterkingen gebouwd, waarvan de ligging niet altijd bekend is.

Het programma begint om 13 uur. Sprekers zijn:

drs. B.Aarts over 'Aard en kastelenbouw in het rivierengebied.

drs. P.Schut over 'De ontwikkeling van motteversterkingen vanuit regionaal perspectief.

drs. Peters over 'Een middeleeuwse woontoren in Groesbeek.

Het symposium wordt geopend door Prof.dr. J.C.Bierens de Haan en geïntroduceerd door drs. W.A.Kattenberg. Halverwege is een filmische impressie te zien van Jan v.Huet. Het symposium wordt gehouden in Kasteel Wijchen.

Fietstocht : Zaterdag 13 mei 2006

12.00-17.00 uur

Vertrekpunt : Kasteel Wijchen

Vroege kerkjes aan de Maas...

Om de sfeer van de vroege Middeleeuwen te kunnen proeven gaat de tocht op de heenweg langs het, net over de Maas liggende St.Vincentiuskerkje te Velp bij Grave. Het werd gesticht door monniken helemaal uit Soignies (Zinnik) in Henegouwen in de 10de of 11de eeuw. Op de terugweg gaat de tocht langs de restanten(kruiswegstaties 12de eeuw) van de Salvator kerk in Nederasselt en de St.Jans kerk in Balgoy.

Hella Jooren/Wim Kattenberg

Open dagen van de Tuun :

Het tuinseizoen komt dit jaar wat laat op gang, maar de Tuunwerkgroep is ook dit jaar weer van plan een aantal 'open dagen' te houden. Er is in een paar gevallen sprake van een combinatie met andere evenementen in en rond het Kasteel. Ook rondleidingen zijn op afspraak mogelijk.

Voorlopig zijn de volgende data gereserveerd:

25 mei Hemelvaartsdag en de Kasteelfeesten

11 juni opening tentoonstelling 'ons dagelijks brood' en kunstmarkt

11 September feestelijke afsluiting.

Bomensymboliek vanaf de Oudheid deel 4: den Bucxboom op den Palmsondach.....

Door Fiona Zachariasse

Wij zijn de laatste aflevering van onze Tuun bomenserie aangekomen en ons onderwerp het palmboompje (*Buxus sempervirens*) is heel toepasselijk gezien het naderende Pasen. palmboompje Het palmboompje, een kleine, groenblijvende, traag groeiende boom, is niet inheems in Nederland. Het werd geïntroduceerd door de

Romeinen vanwege het harde fijngenerfde hout, dat onder andere gebruikt werd voor het vervaardigen van kammen, en is sindsdien nooit meer weg geweest.

Voor velen zal het palmboompje waarschijnlijk een van de twee associaties oproepen - kleine haagjes rond bloemperken, die een paar jaar geleden je-van-het waren op tuingebied, of de palmpasen traditie rond Pasen. Maar de symbolische toepassing van de palmboom gaat veel verder terug dan het Christendom. Het was in de Oudheid al eeuwenoud.

In de Griekse Oudheid was het palmboompje gewijd aan niet minder dan drie verschillende goden - Hades, god van de onderwereld, Aphrodite, godin van de liefde en Cybele de moedergodin en symbool van vruchtbaarheid en natuur. Deze drie aspecten van geloof-dood/liefde en wederopstanding - bleven tot diep in de twintigste eeuw verbonden met het palmboompje.

In de Romeinse oudheid was de associatie van de boom met Cybele het belangrijkste. Zij was moeder van de goden en verbeeldde de kracht van de aarde, van graan en van de terugkeer van de vegetatie in de lente. Haar festival werd uitbundig gevierd tussen 15 en 28 maart, met als hoogtepunt de verrijzenis van haar gezelschap Attis op 24 maart, die opgeluisterd werd met onder andere gewijde buxustakken en een maaltijd van brood en wijn. De overstap naar de verrijzenis van Christus was voor het palmboompje dus snel gemaakt toen de kerk de heidense festiviteiten begon te vervangen met Christelijke symboliek.

Vanaf de negende eeuw n.C. was de palmprocessie een officieel deel van de Christelijke liturgie, en in noordelijke landen, waar geen echte palmbomen groeiden, was het altijd groene palmboompje met zijn rijke, symbolische verleden (ook onder de Germanen) al snel de

gekozen vervanger. De Nederlandse naam van de plant is dan ook op dat gebruik te herleiden. Tijdens de mis op Palmzondag waren de meegenomen palmtakjes gewijd.

De bekende palmpaasstok, versierd met een haan van brood, slingers, geschilderde eieren en buxustakjes vloeit ook voort uit de Palmzondagwijding van de takken. De kinder processie 's middags was een luchtiger spiegelbeeld van de palmprocessie van de volwassenen die 's ochtends plaatsvond. De palmpaasstok dateert uit de Middeleeuwen en de haan van brood vervangt de echte haan die in de oudheid geofferd werd tijdens de lenterituelen.

Na de Palmzondag kerkdienst werden de gewijde takjes voor allerlei magische doeleinden ingezet. Vele daarvan hadden meer te maken met de oude heidense rituelen dan met het Christelijke Paasverhaal. De palmtakjes werden bijvoorbeeld op de hoeken van pas ingezaaide velden geplaatst om bliksem en ander slecht weer tegen te houden. Bij het bouwen van een nieuw huis werd een buxus tak ingemetseld om de bewoners voor ramspoed te behoeden. Een gewijde palmtak gewikkeld in een doek kon driemaal door de lucht gezwaaid worden op het moment dat de klokken voor Pasen begonnen te luiden. Als je daarbij zei 'weg met alle dieren die geen botten hebben' dan zou al het ongedierte, luizen, vlooiën e.d. het huis verlaten! Een palmboompjes tak was ook een vast onderdeel van de kruidwis kruidenbundels die gebruikt waren om huis en stal te beschermen tegen kwade geesten.

Dit is maar een kleine greep uit de symbolische gebruiken rond de plant. De praktische gebruiken zijn daarentegen heel beperkt. Buxus heeft weinig geneeskrachtige toepassingen (het is giftig), en omdat de groei van de boom zo traag is, (de bomen kunnen vele honderden jaren oud worden) is kweken voor het hout geen algemene zaak meer. Maar voor wie wat weet over de plant doet hij zowel in praktische als symbolieken zin zijn wetenschappelijke naam eer aan - *sempervirens* - het eeuwige leven.

De mooiste studie is de mens.

Door Cees Mulder

Met het motto van de Universiteit voor Humanistiek wil ik de komst van de huidige mens introduceren. In de afgelopen jaren heb ik in de

Nieuwsbrief geschreven over het een en ander dat de mens in de afgelopen 40 000 jaren heeft gepresteerd en dat is indrukwekkend. Maar waar is die mens vandaan gekomen?

Er is een ontwikkelingslijn te zien van de menswording die ongeveer 4 500 000 jaren geleden moet zijn begonnen. De oudste mensachtigen hebben paleontologen de *Australo pithecus* genoemd, dit betekent Zuidap. Deze hominiden hebben zich onderscheiden van hun neefjes, de chimpansees, door een veel slimmer gebruik van materialen en gereedschappen.

Ik ga niet de verschillende ontwikkelingslijnen van de menswording bespreken, maar zal het alleen hebben over het voorkomen van de moderne mens, de *Homo sapiens sapiens*, zoals wij onszelf zijn gaan noemen.

Ergens, tussen de -170 000 en -100 000 jaren geleden moet de moderne mens zijn ontstaan. Uit de beginperiode zijn weinig fossielen gevonden, daarom is een nauwkeurige datering moeilijk. Aan de hand van een paar fossiele schedels weten wij dat die mensen biologisch gezien gelijk waren aan ons. De vorm van de hersens laat sporen en groeven na in de binnenkant van de schedel. Welnu, de asymmetrie van onze hersenhelften vind je ook bij de fossiele schedels van onze vroege voorouders. Bij andere hominiden is dit niet het geval.

Vrij algemeen wordt aangenomen dat de moderne mens in Centraal Afrika is ontstaan. Een theorie is die van de *Black Eva*, hierbij gaat men er vanuit dat een vrouw een dochter heeft gekregen bij wie het DNA zodanig was gemuteerd dat dit de ontwikkeling van de moderne hersens ingang heeft gezet.

Onze herkomst is ook langs een indirecte weg vastgesteld namelijk door vergelijking van specifieke genen in het DNA van mensen over de hele wereld. Dit materiaal is onderzocht op mutaties en gerangschikt naar onderlinge gelijkenis. Op deze manier heeft men een evolutionaire stamboom van de thans levende mens kunnen samenstellen. Welnu, de mensen die in het *Omo-Kibish* gebied van Afrika wonen reiken het verst terug in die stamboom. Hieruit heeft men de conclusie getrokken dat onze gemeenschappelijke voorouder in de *Rift*-vallei moet hebben geleefd.

Ooit is de mens vanuit dat gebied de wereld ingetrokken, het eerst naar het zuiden (-120 000) en naar het noorden (-100 000). Van daaruit heeft hij het Midden Oosten bereikt (-60 000) en rond (-50

000) Centraal Azië. Omstreeks (-40 000) bereikt hij West Europa en rond (-30 000) Noord Amerika. We kunnen slechts gissen naar de oorzaken van deze verhuizingen. Te denken valt aan toenemende bevolkingsdichtheid, de groepjes jager-verzamelaars hadden een groot areaal nodig om aan voedsel te komen. Ook zullen klimatologische invloeden een rol hebben gespeeld, zo zijn er in de genoemde periode tien grotere en kleinere ijstijden geweest. Ook vermoed ik dat dit trekken een eigenschap is van de mens, hij is altijd op zoek geweest naar wat er zich achter de horizon bevindt.

De nieuwe mens doet z'n intrede in de wereld van andere mensachtigen, namelijk de *Homo erectus* en de *Homo neandertalensis*. Beide soorten zijn uitgestorven, de laatste rond -35 000.

Door vergelijking van de vondsten zien we dat we te maken hebben met een heel andere mensensoort. Hij heeft een reeks nieuwe gebruiksvoorwerpen ontwikkeld waarvoor een goed vakmanschap nodig is, denk aan de verfijnde vuurstenen werktuigen, met name aan de bifaciale bladspitsen uit het Aurignacien en Magdalénien. Hij heeft de speerwerper ontwikkeld waardoor hij op grotere afstand het wild

„Goed. Met acht tegen twee hadden we dus besloten de industriële revolutie geheel over te slaan en direct het elektronische tijdperk in te gaan.“

kon bejagen, ook ontwikkelde hij de pijl en boog. Hij is sieraden gaan dragen, wat er op duidt dat er een tribaal besef is geweest met hiërarchische verhoudingen.

Het meest indrukwekkend is z'n beeldend vermogen, denk aan de mens- en dierbeeldjes en de grotschilderingen. Het is de uiting van een nieuwe manier van denken, 'flexibele intelligentie' genoemd, waardoor de mens op een abstracte manier over zijn omgeving kon nadenken.. Aangenomen wordt dat hij een **a n i m i s t i s c h e** werkelijkheidsbeleving heeft gehad, waarbij hij ervan uitging dat alles 'beziel'd is.

Zijn belangrijkste eigenschap is de ontwikkeling van de taal geweest.

Naast de ontwikkeling van de hersens is dit ook mogelijk geworden door de specifieke bouw van de keelholte. Door z'n uitdrukkingsvaardigheid werd een snelle overdracht van ervaringen en gedachten mogelijk. Dit zou de verklaring kunnen zijn voor de exponentiële groei van onze ontwikkeling; men gaat er van uit dat onze moderne talen rond –7000 zijn ontstaan.

Ik heb m'n gegevens gevonden in:

Arsuaga, J.L., 2004, Het halssieraad van de Neanderthaler, Wereldbibliotheek.

Curvers, H. 1993, Dorpen en steden uit klei, Amsterdam University Press

Holenstein, E., 2004, Philosophie Atlas, Amman Verlag Zürich.

Louwe Kooijmans, L.P., 2005, Nederland in de prehistorie, Bert Bakker.

Zimmer, C., 2002, Evolutie, triomf van een idee, Teleac.

Een naam bij een beeld

door Nelly Goebertus

De opening van een nieuwe expositie is voor ons museum zeker geen zeldzame gebeurtenis. Integendeel, regelmatig is er een nieuwe tentoonstelling te zien. De openingen trekken een wisselend aantal geïnteresseerden, bloedverwanten, vrienden en bekenden. Meestal een geanimeerde aangelegenheid met hapjes en drankjes. Op 11 december van het vorige jaar was er ook weer zo'n openingsritueel. Nu echter zat de raadzaal van het kasteel bomvol. Niet alleen met vrienden en bekenden van de exposerende kunstenaar, maar met vele Wijchenaren, die anders misschien nooit een voet in het museum zouden zetten. Winkeliers, ondernemers, burgers, raadsleden en ja natuurlijk ook vrienden en familie. Het was de opening van een bijzondere fototentoonstelling. Foto's, die oorspronkelijk helemaal niet bedoeld waren om in een museum geëxposeerd te worden. Het ging hier om oude en nieuwe foto's, de tentoonstelling markeerde het 10-jarig bestaan van het museum in zijn huidige opzet en zou vele Wijchenaren over de brug moeten lokken. De tentoonstelling 'Wijchen/Zelfportret/Oud en Nieuw' was een feit. Met deze tentoonstelling ging het Museum Kasteel Wijchen niet alleen een nieuw jaar inluiden maar ook een nieuw decennium.

Twintig jaar geleden, in 1986, kwam een jonge Wijchenaar op het idee om op de markt, midden in het dorp, een fototoestel met een

zelfontspanner neer te zetten in een soort tent en de mensen uit te nodigen een zelfportret te maken. Zijn naam was Jos Broekman, helaas veel te vroeg overleden. Maar zijn initiatief werd een groot succes. Hij haalde er de landelijke televisie mee en er groeide na een aarzelende start een enorme verzameling foto's. Er werd toen een selectie gemaakt, die in de kasteeltuin op borden tentoongesteld, voor het publiek te zien was. Uiteindelijk belandde de hele verzameling, in dozen opgeborgen, bij iemand van de familie in de kelder. Jammer!

Het heeft twintig jaar geduurd voor de verzameling aan een herontdekking toe was. Tom Mulder kreeg de collectie in handen gespeeld en hij zag direct dat hij iets bijzonders te pakken had, wat de moeite waard was om opnieuw onder de aandacht te brengen, een nieuwe tentoonstelling zat erin. Maar wie waren al deze geportretteerden? Tom beseftte dat hij zonder hulp daar nooit achter zou komen. Niet alleen hulp van mensen, die aan de voorbereiding van een nieuwe tentoonstelling wilden meewerken, maar ook de hulp van mensen, die andere mensen kenden of konden vertellen of zijzelf op de foto stonden of iemand kenden die op de foto stond. Hoe bereik je die mensen en hoe ga je dat aanpakken? Hij ging eerst op zoek naar een paar medestanders, die mee wilden doen aan het hele spektakel. Ze bedachten allereerst een plan om er achter te komen wie er allemaal op de foto's stonden en daarna dat het erg leuk zou zijn om, als je die mensen eenmaal had opgespoord, ze opnieuw uit te nodigen zichzelf te portretteren. Alles begon met het sorteren van al die een beetje muf ruikende foto's met een groepje van 6 mensen. Ze richtten om te beginnen een stand in voor de Hema, die alle medewerking gaf, om te proberen een naam bij een beeld te vinden. De foto's werden uitgesteld, er kwamen mensen kijken en er ontstonden geanimeerde gesprekken, maar ook emotionele gesprekken. Een hele dorpsgeschiedenis kwam tot leven. Er werden namen en adressen genoteerd en telefoontjes gepleegd om afspraken te maken. Er kwamen ruim honderd positieve reacties op de vraag of dezelfde persoon of groep zichzelf 20 jaar later opnieuw op de foto zou willen zetten. Deze mensen kregen een uitnodiging om in de studio bij fotograaf Richard Koolmees het hele spelletje nog eens over te komen doen. Alleen was de baby in de kinderwagen nu een kop groter dan zijn vader, of de plaats van de hond van toen werd nu ingenomen door een heel ander beest. of degene die naast iemand stond was er niet meer, of twee schoonzussen waren nu twee vriendinnen, of de vroedvrouwen van toen waren nu allemaal met pensioen. Nu waren er oude en nieuwe foto's, die je naast elkaar kon leggen. Het hele proces werd op video vastgelegd en langzamerhand

ontstond er een beeld hoe een tentoonstelling, die in het museum, maar ook daarbuiten te zien zou zijn, eruit zou kunnen zien. Tegelijkertijd ging er ook een brief de deur uit naar ondernemers in het centrum van Wijchen, waarin de vraag gesteld werd of zij gedurende de tentoonstelling in het museum ook een poster in hun winkel wilden exposeren onder het motto 'Kom over de brug'. Breng een stukje tentoonstelling over de brug naar een andere plek in Wijchen. Dit lukte wonderwel. De Hema had zelfs een minitentoonstelling geadopteerd. In het Mozaïek, natuurlijk foto's van een toneel- of muziekgroep, waren foto's te zien en in vele winkels. Op de posters waren originele oude foto's uit 1986 geplakt, foto's die enigszins aansloten bij de aard van de winkel of het bedrijf.

De Hoornblazer 1986

Er is veel tijd en energie gestoken in de voorbereiding van de tentoonstelling. Dank zij een heel goede sfeer in de groep en de uitbreiding met nog enkele enthousiastelingen liep alles boven verwachting. De posters werden gemaakt, waarbij bleek dat de foto's snel los lieten, zodat elk poster voorzien moest worden van een speciale laag, maar tenslotte waren ze klaar voor verspreiding. Vervolgens moest er weer een selectie gemaakt worden voor de tentoonstelling in het museum 'Wijchen Oud en Nieuw'. Dat was een leuke, maar ook weer een zeer tijdrovende klus. Alle foto's moesten vervolgens ingelijst en opgehangen worden. De overgebleven foto's gingen in grote fotoboeken, die

tijdens de tentoonstelling door bezoekers konden worden ingezien. De moeder van Jos Broekman werd gevraagd de tentoonstelling te openen en dat heeft haar veel goed gedaan. Zij heeft het als een erkenning voor het werk van haar overleden zoon ervaren. Zo speelden er allerlei emoties een rol rond de voorbereiding van de tentoonstelling, maar ook tijdens de tentoonstelling in het museum. Mensen groeften samen rond de fotoboeken, haalden oude herinneringen op en konden ook weer opnieuw op de foto. Soms moesten ze een beetje over de streep getrokken worden, maar er zijn heel veel nieuwe foto's bijgekomen. Steeds weer met de inzet van de projectgroep. Uitroepen van herkenning: Die zag er 20 jaar geleden

ouder uit dan op de foto van nu, of: Hadden ze toen ook al winkelwagentjes? De tentoonstelling is meer dan een verzameling foto's. Het geeft een tijdsbeeld. Een waardevol bezit voor het museum, want de hele collectie is geschonken aan het museum en zal verder gedocumenteerd worden om dan over tien jaar zal het hele project weer te herhalen.. Dat is werken aan geschiedenis.

De fototentoonstelling heeft veel losgemaakt en het ziet er naar uit dat er een blijvend vervolg op komt. Om te beginnen ziet het er naar uit dat het project uit 1986 deze zomer al op de markt in de herhaling zal gaan. Er is veel vraag naar de oude foto's en de gemeente Wijchen is van plan een fotoboek samen te stellen. In de raadzaal zullen uitvergrotingen van een aantal foto's de muren gaan sieren. Een tentoonstelling met een staartje, maar wel een leuk staartje. Wie zin heeft om dat ook eens mee te maken kan meedoen bij het vervolg of kan daar alvast eens over nadenken. De projectgroep, die deze tentoonstelling heeft voorbereid heeft in ieder geval alleen maar positieve gevoelens aan die periode overgehouden. Het werken in een projectgroep heeft voor deelnemers, maar ook voor het resultaat van hun inspanningen goed gewerkt: je bent gedurende een periode, die te overzien is, heel intensief bezig en je kunt je talenten of kennis op een bepaald terrein weer eens heel anders inzetten en het levert ook nog eens iets leuks op. Wat wil je nog meer? Een beeld van een foto.

Dropveter mensen 2005

Foto-onderschrift 1: De projectgroep zet zichzelf op de foto. Vraag: wie drukt er af? Oplossingen naar de redactie.

Foto-onderschrift 2: Een foto uit 1986, die de expositie niet gehaald heeft, maar vrolijk over de brug komt bij het 10 jarig jubileum van het museum.

Archeologische Sprokkels:

door Jacques Rommens

Het Valkhof

Waar ligt nou precies het Valkhof ? Een domme vraag? Iedere Nijmegenaar weet toch, waar het Valkhof ligt?

Dat valt te bezien. Volgens Gert-Jan Hendriks, die een boekje over straatnamen schreef, is het terrein waar ooit de Valkhofburcht lag en waar zich nu een park bevindt, **niet** het Valkhof.

Hendriks baseert zich op de straatnaamvorser Teunissen: 'Het Valkhof lag neven het Hof, ter plaatse waar nu het gebouw van den R.K. Volksbond staat'. Dat wil zeggen het huidige plantsoen achter het spoorwegmonument.

'Hier stonden de kooien der jachtvalken en de stallen van den Burcht. Het was een gewoonte van vele vorsten in de Middeleeuwen om het dier, dat in hun wapenschild stond afgebeeld, levend te bezitten. De hertogen van Gelderland, die een leeuw in hun wapen voerden, hielden er in de regel levende leeuwen op na en in de 16e eeuw

eeuw waren er op het terrein, dat nu van genoemden Volksbond is, nog gemetselde kooien, waar 'die Geldersche leeuw' huisde. Vanaf 1388 staan in de stadsrekenboeken posten voor onderhoud van die dieren' weet Teunissen. In de volksmond werd het straatje dat Voerweg en Lindenberg met het Kelfkensbos verbindt, Valkhofplein genoemd. In 1980 kreeg het de naam Hoogstraat.

De naam Valkhof is een veel gebruikt woord in Nijmegen. Behalve Valkhoftrappen (die wel degelijk naar het park voeren) zijn er ook Museum Het Valkhof, uitgeverij Valkhof Pers, festival Valkhofaffaire en de Valkhofvereniging. En er is terecht niemand die zich iets aantrekt van Hendriks of Teunissen: het Valkhof is gewoon het terrein waar ooit de burcht stond en waar je zo mooi over de Waal uitkijkt.

(Bron: De Gelderlander, 15 november '05)

Het Huis te Leur

Dit Huis is onlangs door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg uitgeroepen tot historische buitenplaats. Het Huis zelf was al een rijksmonument. Door de nieuwe beslissing staan nu ook de tuin en de verdere opstallen op de nationale monumentenlijst.

Om het Huis liggen een tuin en een vijftig hectare groot bos. In de tuin bevinden zich een historische vijver, een duiventil en een druivenkas. De kas is waarschijnlijk net zo oud als het Huis (het jaar 1788). De til dateert van eind negentiende eeuw. Eigenaar Ph. van Verschuer reageert met gemengde gevoelens op de nieuwe status van zijn

landgoed.

(Bron: De Gelderlander, 18 november '05)

Een archeologische prijs

Fleur Kemmers, die afgelopen jaar promoveerde als archeologe aan de Radboud Universiteit Nijmegen, is voor haar dissertatie beloond met de W.A. van Esprijs. Mevr. Kemmers schreef een proefschrift waaruit onder meer blijkt dat Romeinse soldaten al in 19 voor Christus in Nijmegen neerstreken. Eerder werd aangenomen dat ze in 12 voor Christus aan de Waal arriveerden. De W.A. van Esprijs is een aanmoedigingsprijs voor jong onderzoekstalent op het gebied van de Nederlandse archeologie.

(Bron: De Gelderlander, 24 november '05)

Valkhof

Wetenschappers hebben Museum Het Valkhof uitgeroepen tot internationaal kenniscentrum voor middeleeuwse cultuurhistorie.

Die uitverkiezing dankt het Nijmeegse museum aan de spraakmakende tentoonstelling (91.000 bezoekers) over het werk van de gebroeders Van Limburg. Door die expositie heeft het museum meer materiaal verzameld dan vergelijkbare musea als Musée Condé (Frankrijk) en het Metropolitan Museum of Art in New York, aldus deskundigen. Daarom moet Nijmegen het centrum worden dat zich gaat richten op wetenschappelijk onderzoek van middeleeuwse schilderkunst en de relatie tussen de drie broers Van Limburg en middeleeuwse handschriften in de periode van 1380 en 1450.

(Bron: De Gelderlander, 24 november '05)

Vondsten blijken vervalst

Een professionele vervalser heeft eind jaren negentig in Nijmegen en regio op enkele plekken nep-archeologische 'topstukken' verstoppt. De stadsarcheologen hadden bij de opgravingen geen vermoeden van het bedrog. Pas recent is de vervalsing ontdekt. De bodemvondsten zorgden destijds voor grote opwinding onder de stadsarcheologen. In 2000 werd er zelfs een expositie ingericht in museum Het Valkhof om de opmerkelijke vondsten te tonen en de geschiedenis van christelijk Nederland aan te vullen.

Het gaat om aardewerk, glasresten en een loden plaatje met ingekraste tekens die duiden op een vroeg-christelijke beschaving. Het gaat om zogeheten christogrammen. Ze werden beschouwd als nieuwe bijdragen aan de vroegste geschiedenis van Nijmegen

Beide Nijmeegse stadsarcheologen waren op het spoor van de vervalsingen gezet door de Leidse archeoloog Dé Steures.

(Bron: De Gelderlander, 3 december, '05)

Oude kies

Fossilverzamelaars hebben in de kalksteengroeve in Maastricht een 66 miljoen jaar oude kies gevonden van een buideldier. De vondst leidt tot beroering. Tot nu toe dachten wetenschappers dat het misachtige beest destijds niet in Europa voorkwam.

(Bron: De Gelderlander, 31 december '05)

Waalfront

In het Waalfront gebied in Nijmegen-West blijven de archeologische opgravingen beperkt. Een uitgebreid onderzoek zou meer dan 28 miljoen euro kosten. Zo'n uitgave is niet verantwoord, vinden ontwikkelaar RABO Vastgoed en de gemeente Nijmegen. De kosten zijn zo hoog omdat het gebied, waar ooit Ulpia Noviomagus lag, meters is opgehoogd. In enkele gevallen ligt het Romeins verleden acht meter onder de huidige toplaag.

Uiteraard worden wel archeologische boringen verricht om de ondergrond in beeld te brengen. Bij de bouw wordt vervolgens rekening gehouden met de kwetsbaarheid van de bodemschatten. De grond zal zo weinig mogelijk worden beroerd. Op één centrale plek wordt wel een doorsnede in de bodem gemaakt om het verleden voor het publiek zichtbaar te maken.

(Bron: De Gelderlander, 28 januari '06)

De bibliothecaris krijg je er gratis bij...

De heer Hans Timmermans staat ieder ten dienste tijdens de openingstijden van de bieb van Museum Het Valkhof (Nijmegen) op woensdag- en vrijdagmiddag van 13 tot 17 uur en de bibliotheek van het Gelders Archeologisch Centrum (thans ondergebracht in het voormalig Museum Kam, Nijmegen, Museum Kamstraat). Ook die laatste kan elke donderdagmiddag van 13 tot 17 uur gratis bezocht worden.

(Bron: De Gelderlander, 17 februari '06)

Nieuwe bijzondere vondsten Josephhof

Op de Josephhof (centrum Nijmegen; noot red.) hebben archeologen enkele kelders uit de eerste eeuw n. Chr. aangetroffen. De vondsten zijn kwetsbaar en daarom willen de werkers de kelders eruit tillen.

Maar hoe kun je een kelder van twintig ton uit de opgraving op de

Josephhof lichten? Met die vraag worstelen de Nijmeegse archeologen al enige tijd. De twee kelders onder dit centrumplein dateren mogelijk uit het jaar zeventig na Chr. De kelders zijn gevuld met verbrand materiaal. En dat laatste zou kunnen wijzen op de grote stadsbrand tijdens de opstand der Bataven. Toen werd de eerste Romeinse nederzetting, Oppidum Batavorum, door brand verwoest. Volgens stadsarcheoloog Harry van Enckevort gaat het om een bijzondere ontdekking. In de bovenste lagen van de kelders zijn delen van wanden aangetroffen met daarop schilderingen." Aan de hand van die materialen kunnen we goed afleiden hoe het huis was ingericht. We krijgen het 'behang' van de wanden te zien. Ook kunnen we vaststellen welke technieken bij de opbouw van het huis zijn gebruikt".

In de kelder zijn alle verbrande resten van het huis terecht gekomen. "Je kan zelfs de ingangspartij nog goed zien, inclusief de balken van het pand" zegt van Enckevort.

Een probleem voor de archeologen is dat veel vondsten verloren gaan bij verder graven. Het bergem van de brokken muurschilderingen is lastig. Ze moeten ter plekke geïmpregneerd worden met lijm. Dat lukt alleen goed bij een temperatuur van tenminste vijftien graden.

Eind april moeten de archeologen de opgravingsplaats vrijgeven en dan ligt de gemiddelde temperatuur nog steeds onder de 15 graden. Vandaar dat er nu gestudeerd wordt op de mogelijkheden de kelders in zijn geheel uit de grond te tillen. Een lastige operatie maar absoluut de moeite waard. Voor de operatie moeten de kelders eerst met hout en ijzer omkleed worden. Op de Josephhof is de omtrek van de grootste kelder 4,5 bij 2 meter. De diepte is anderhalve meter. In de omgeving hebben de archeologen ook al vaker kelders gevonden, onder meer in de Gerard Noodtstraat (1993). Maar nooit met resten van muurschilderingen. Vorig jaar werden, zoals u weet, onder de Josephhof resten van het oudste stenen gebouw van Nederland ontdekt, een blauw portretmedaillon, een bronzen sfinx, mantelspelden en veel serviesgoed.

(Bron: De Gelderlander, 2 maart '06)

Josephhof: vierde-eeuwse graf

De dode is weg, maar zijn kip ligt er nog.

"Ach ,zo'n heel bijzondere vondst is het nu ook weer niet. Maar toch beginnen de ogen van Glenn Tak te schitteren als hij over de meest recente grafvondst op de Josephhof vertelt. Over het kistspoor dat nog zo mooi zichtbaar is, en dat het silhouet van het lijk dat er ooit in lag door kleurverschillen in de grond precies te zien is: "Je kunt heel mooi de nekwervels zien zitten."

De archeologische veldtechnicus en zijn collega's zijn nu al een modderige week zoet met het ontbloten van het graf, dat 1700 jaar ongemoeid is gelaten. Op de schedel na, zijn er geen sporen meer te zien van het lichaam. De vele zuurstof in de grond heeft in die tijd zijn werk grondig gedaan, weet Tak. Opvallend is wel dat in een nisje bij het graf wel scherven liggen van een beker en een bord, en dat van het gevogelte; dat daarop lagen de botjes die verteerd zijn. Die lagen in een klei-achtig stukje. Daar komt geen zuurstof bij" aldus Tak." (gedeeltelijk).

(Bron: De Gelderlander, 10 maart '06)

Inventarisatie

Stappenplan voor herbouw donjon

De Stichting Donjon 2000 gaat een stappenplan maken dat moet leiden tot herbouw van de reuzentoren op het Valkhof. Komende weken inventariseert de stichting welke acties nodig zijn. Vragen die aan de orde komen: 'Wat is de rol van de gemeente', wat moet de stichting zelf doen', wie overlegt met de staatssecretaris van Cultuur' en 'welke wettelijke procedures moeten gevolgd worden'. Uitgangspunt blijft een herbouw zonder winstoogmerk met respect voor de historie.

(Bron: De Gelderlander, 13 maart '06)

Hanger uit het jaar 1000

Archeologen hebben rond 10 maart een gouden hanger in Sint-Oedenrode (N.Br) uit het jaar 1000 n. Chr. gevonden. De gemeente heeft dat onlangs bekend gemaakt. In de hanger zit een Griekse halfedelsteen, amethyst, uit de derde of tweede eeuw voor Christus. Op de steen staat een afbeelding van een hoofd, waarschijnlijk de Griekse God Apollo. Archeologen zijn al zes maanden bezig met opgravingen.

(Bron: De Gelderlander, 21 maart '06)

Volgend nummer:

De volgende nieuwsbrief verschijnt in juni 2006. Kopy inleveren vóór 5 april 2006

Eindredactie: Veenhof 13-03; 6604 AT Wijchen

E-mail: Nelly.goebertus@zonnet.nl

tel.024-6413180

Museum Kasteel Wijchen

kasteellaan 9, Wijchen
postadres: postbus 189, 6600 AD, Wijchen
tel: 024-6424744
contact@museumwijchen.nl

OPENINGSTIJDEN:

vrijdag van 11.00 uur tot 17.00 uur
zaterdag/zondag van 13.00-17.00 uur